

33 815 **Goedkeuring van het op 29 november 2012 te Washington tot stand gekomen Verdrag tussen de regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de regering van de Verenigde Staten van Amerika inzake wetenschappelijke en technologische samenwerking betreffende nationale en civiele veiligheid (Trb. 2012, 227 en 2013, 149)**

Nota naar aanleiding van het verslag

1. Inleiding

Ik dank de leden van de fracties van de PvdA, SP, PVV, het CDA, D66 en de ChristenUnie dat zij met belangstelling kennis hebben genomen van het voorstel van wet ter goedkeuring van het Verdrag met de Verenigde Staten van Amerika inzake wetenschappelijke en technologische samenwerking betreffende nationale en civiele veiligheid. Het verheugt mij dat de leden van de PvdA-fractie aangeven over het algemeen voorstander van wetenschappelijke en technologische samenwerking te zijn. Ik begrijp dat zij het bij de samenwerking wel belangrijk vinden dat wordt zeker gesteld dat de resultaten van die samenwerking niet tot ongewenste effecten kunnen leiden. Ik hoop met de antwoorden hieronder de reikwijdte en waarborgen van het verdrag nader toe te lichten. Met genoegen constateer ik dat de leden van de SP-fractie de meerwaarde van samenwerking onderstrepen. Zij zijn echter wel van mening dat hier heel heldere afspraken over gemaakt dienen te worden.

Het verheugt mij evenzeer dat ook de leden van de CDA-fractie te kennen gaven de verdergaande wetenschappelijke en technologische samenwerking tussen Nederland en de Verenigde Staten (VS) op het gebied van onderzoek naar mogelijkheden tot verbeteringen op het gebied van nationale en civiele veiligheid te verwelkomen.

In het vervolg van deze nota ga ik, mede namens de Minister van Buitenlandse Zaken, graag op de gestelde vragen in.

2. Inhoud

De regering wil op deze plaats tot uitdrukking te brengen dat zij waarde hecht aan de samenwerking met de VS ter verdere uitbouw van de wetenschappelijke en technologische kennis die ten dienste staat van de versterking van de nationale en civiele veiligheid. Het onderhavige kaderverdrag is een instrument dat bij die samenwerking wordt ingezet om de samenwerking eenvoudiger en daarmee sneller tot stand te brengen. De regering heeft de overtuiging dat het verdrag bijdraagt aan een versterking van de kennispositie van Nederland door een intensievere samenwerking met projectpartijen in de VS (universiteiten en bedrijven). Door het ondertekenen van projectakkoorden voor onderzoek en andere samenwerkingsactiviteiten op het terrein van de binnenlandse en civiele veiligheid wordt de (onderzoeks)capaciteit ingezet voor vraagstukken waar beide regeringen verantwoordelijkheid voor dragen. Verder kan op basis van de samenwerking in het kader van dit verdrag een verruiming van de toegang tot onderzoeksgegevens, een versterking van de wetenschappelijke en technologische capaciteit alsmede een bijdrage aan de ontwikkeling van onderwijskansen worden gerealiseerd.

De leden van de PvdA-fractie willen graag meer informatie van de regering over de wetenschappelijke en technologische samenwerking die op dit moment plaatsvindt tussen Nederland en de VS op het gebied van veiligheid. Ik kan deze leden antwoorden dat op dit moment wetenschappelijke en technologische samenwerking tussen Nederland en de VS op het gebied van veiligheid in verschillende vormen plaatsvindt, met betrokkenheid van diverse publieke en private

partijen. Met behulp van het onderhavige kaderverdrag is het mogelijk de diverse activiteiten ter versterking van de kennis over veiligheid tussen Nederland en de VS af te stemmen en te stroomlijnen. Op die manier kan kennis worden verdiept en overlap zoveel mogelijk worden voorkomen.

De leden van de PvdA-fractie willen graag nadere uitleg waarom afspraken zonder verdrag niet gemaakt kunnen worden en wat daarmee de grote meerwaarde van het verdrag is. Hierop kan ik antwoorden dat het doel van het verdrag is het scheppen van een kader waarbinnen bilaterale samenwerkingsactiviteiten op het gebied van wetenschap en technologie, die bijdragen aan de innovatie van en de capaciteiten op het gebied van nationale en civiele veiligheid, op de in artikel 2 van het verdrag genoemde terreinen, worden ontwikkeld en vergemakkelijkt. In artikel 3, artikel 6 en bijlage II worden de wijzen waarop kan worden samengewerkt beschreven. Het verdrag maakt duidelijk dat private of publieke partijen initiatieven kunnen nemen voor (onderzoeks)projecten of andere samenwerkingsactiviteiten binnen het kader van dit verdrag. De bepalingen van het verdrag zijn vooral bedoeld als stimulans en als platform voor het opzetten van gezamenlijke projecten. Het verdrag bepaalt vervolgens dat vóór de start van een project of een andere samenwerkingsactiviteit, beide verdragspartijen (Nederland en de VS) daarmee moeten instemmen (artikel 6). De projecten worden uitgevoerd overeenkomstig de projectakkoorden die door verdragspartijen en eventuele deelnemers worden gesloten (artikel 7, eerste lid). Waar nodig of opportuun worden projectakkoorden ondersteund met contracten tussen partijen en deelnemers of deelnemers onderling (artikel 9). Samenwerking op basis van het verdrag biedt de meerwaarde dat als een gezamenlijk project binnen het kader van het verdrag wordt gestart, dit vanuit de regering van beide landen ondersteund wordt.

Voorts vragen de leden van de PvdA-fractie wie er verantwoordelijk is voor de keuze van de uiteindelijk uit te werken onderzoeken en de manier waarop hier democratische controle op gehouden zal worden. Daarnaast merken deze leden op dat in artikel 2, waarin de doelstelling van het verdrag is benoemd, tevens is opgenomen dat bijzondere aandacht uitgaat naar de ontwikkeling van veiligheidsoplossingen die de vrijheid en andere fundamentele rechten van mensen niet beperken. Hoewel deze leden aangeven uiteraard voorstander van dergelijke veiligheidsoplossingen te zijn, zien zij in het verdrag geen waarborgen die ervoor zorgen dat alle onderzoeksplannen aan deze doelstelling voldoen. Daarom willen zij ook graag weten op welke wijze deze doelstelling geborgd wordt.

In reactie op deze vragen merk ik het volgende op. De uiteindelijke keuzes voor uit te werken projecten en andere samenwerkingsactiviteiten, waaronder onderzoeken, liggen bij de verdragspartijen. Daaraan gaan voorstellen van (publieke en private) projectpartijen, binnen de door het verdrag genoemde thema's, vooraf. Voor de start van een onderzoeksproject of andere samenwerkingsactiviteit wordt een projectakkoord gesloten, dat voorwaarden over onder meer reikwijdte en duur bevat (artikel 7) en ter ondersteuning waarvan contracten kunnen worden aangegaan (artikel 9). Hierbij worden overwegingen aangaande vrijheid en fundamentele rechten waar nodig betrokken.

Aan Nederlandse zijde is uiteindelijk de Minister van Veiligheid en Justitie (VenJ) verantwoordelijk voor onder meer het sluiten van projectakkoorden. Wat de vraag aangaande democratische controle betreft merk ik op dat in ons staatsbestel de Tweede Kamer de minister te allen tijde ter verantwoording kan roepen en om uitleg kan vragen omtrent door hem genomen beslissingen.

Ook willen de leden van de PvdA-fractie graag vragen aan de regering of er bijvoorbeeld een privacy impact assessment gebruikt kan worden om onderzoeksvoorstellen te toetsen.

In reactie op deze vraag merk ik op dat niet wordt voorzien dat op basis van dit verdrag regelmatig persoonsgegevens zullen worden uitgewisseld, met name omdat dit in het kader van de betrokken onderzoeken en andere samenwerkingsactiviteiten naar verwachting niet snel nodig zal zijn. Verwerking van persoonsgegevens kan echter op zich aan de orde zijn indien verdragspartijen besluiten tot het uitwisselen van persoonsgegevens ter ondersteuning van projectakkoorden ingevolge het verdrag (artikel 11, vijfde lid). Veelal zal het dan overigens gaan om de uitwisseling van de gegevens van personen die bij de uitvoering van een project betrokken zijn en daartoe zelf toestemming geven. Verwerking van persoonsgegevens zal uiteraard telkens, indien daartoe aanleiding bestaat, dienen te geschieden in overeenstemming met het bepaalde in de wet- en regelgeving op dit terrein, met name de Wet bescherming persoonsgegevens. Wordt verwerking

van persoonsgegevens in het kader van een project voorzien, dan zullen voorafgaand aan het sluiten van een daarop betrekking hebbend akkoord uiteraard de risico's inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in kaart worden gebracht en worden getoetst of aan het bepaalde in genoemde wet- en regelgeving kan worden voldaan. Is dat laatste niet het geval, dan zal ervoor worden gekozen geen projectakkoord te sluiten of dit zodanig aan te passen dat er geen persoonsgegevens worden uitgewisseld.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de regering vertrouwen heeft dat informatie die in het kader van dit samenwerkingsverdrag uitgewisseld wordt daadwerkelijk alleen voor de beoogde samenwerking gebruikt wordt en alleen beschikbaar is voor bevoegde partijen en zo ja, waarop de regering dit vertrouwen baseert.

Met het sluiten van het verdrag is beoogd samen te werken om kennis voor beide verdragspartijen te vergroten. Daarbij geldt steeds dat de activiteiten zijn gebaseerd op projectakkoorden die worden gesloten tussen het Ministerie van VenJ en het Department of Homeland Security (DHS), die voorwaarden over onder meer het gebruik van informatie bevatten, en ter ondersteuning waarvan contracten kunnen worden aangegaan die door het Ministerie van VenJ en het DHS vooraf worden getoetst. Indien hierbij blijkt dat het risico bestaat dat informatie voor een ander doel wordt gebruikt dan is beoogd, zal van ondertekening worden afgezien.

Ten slotte willen de aan het woord zijnde leden graag weten of de regering van mening is dat, gelet op de huidige spanning rond de inlichtingendiensten van de Verenigde Staten, dit het juiste moment is om gezamenlijk onderzoek op het gebied van veiligheid uit te breiden. Deze leden hebben daar zelf hun sterke twijfels over en vragen de regering wat zij als noodzakelijke ontwikkelingen ziet alvorens er nagedacht kan worden over nieuwe wetenschappelijke en technologische samenwerking met de Verenigde Staten op het gebied van veiligheid. Ook vragen deze leden of de regering van mening is dat het logisch is om de inwerkingtreding van het verdrag tussentijds op te schorten.

Het verdrag dat ter goedkeuring voorligt is in 2012 tot stand gekomen en de onderhandelingen ter voorbereiding daarop dateren uit een periode voorafgaande aan de spanningen rond de veiligheidsdiensten. De regering heeft, gelet op het belang van de versterking van de kennispositie in de relatie met de Amerikaanse (onderzoeks)partners bij het Department of Homeland Security (DHS), universiteiten en bedrijven, ervoor gekozen te komen tot voorlopige toepassing van het verdrag. De ontwikkelingen binnen de technologische sectoren gaan immers snel, de onderzoeksagenda van kennisinstellingen en instituten staat niet stil en vanuit het perspectief van nationale en civiele veiligheid is het noodzakelijk om de kennis en kunde op dit terrein permanent te versterken. De spanningen rond de veiligheidsdiensten hebben geen relatie met de doelstelling en uitgangspunten van het onderhavige verdrag. In het kader van de voorlopige toepassing is deelname vanuit Nederland aan een drietal projecten die in de VS zijn geïnitieerd op het terrein van cybersecurity gerealiseerd (zie hieronder genoemd bij PA1 (TA's 1, 2 en 3)). Verder zijn verschillende gezamenlijke activiteiten ontwikkeld (zie hieronder genoemd bij PA2, PA3, PA4, en PA1 (TA's 4, 5 en 6)). Voor de stand van zaken in de uitvoering van de projecten en de resultaten verwijs ik u naar onderstaand overzicht. Gelet op bovenstaande overwegingen en genoemde projecten wenst de regering de voorlopige toepassing niet te beëindigen.

De leden van de SP-fractie vragen of zij het goed lezen dat dit verdrag slechts de basis vormt om tot samenwerking te komen, maar dat dit enkel plaatsvindt aan de hand van concrete voorstellen indien beide partijen daar mee instemmen.

Het antwoord op deze vraag luidt bevestigend. Het verdrag is namelijk een kaderverdrag. Dat wil zeggen dat een raamwerk is afgesproken waarbinnen gezamenlijk samenwerkingsactiviteiten op het gebied van wetenschap en technologie inzake nationale en civiele veiligheid plaatsvinden indien zowel Nederland als de VS met concrete voorstellen instemmen.

Deze leden merken voorts op dat een belangrijk uitgangspunt voor de samenwerking op basis van het verdrag is dat de vrijheid en fundamentele rechten van de onderdanen van beide verdragspartijen niet worden beperkt. Het verheugt mij uiteraard dat zij zich van harte kunnen vinden in dit uitgangspunt. Wel vragen zij hoe de uitgangspunten van dit verdrag zich verhouden tot de afluisterpraktijken van de National Security Agency (NSA) die in 2013 naar buiten zijn

gekomen en waaruit duidelijk wordt dat juist deze fundamentele rechten worden geschonden. De regering wordt verzocht aan te geven hoe zij tegen deze praktijken aankijkt en wat de gevolgen hiervan zijn voor dit verdrag.

In antwoord hierop merk ik op dat de afluisterpraktijken van de NSA die in 2013, na het sluiten van dit verdrag, naar buiten zijn gekomen, geen relatie hebben met de doelstelling en uitgangspunten van het onderhavige verdrag. Dit verdrag dient naar het oordeel van de regering op zijn eigen merites te worden beoordeeld.

De leden van de PVV-fractie merken op dat in het verdrag is bepaald dat naast samenwerking op de terreinen genoemd in artikel 2, onderdeel a tot en met f, ook bij andere door de verdragspartijen vast te stellen activiteiten op het gebied van terrorismebestrijding en nationale veiligheid kan worden samengewerkt. Zij vragen aan welke activiteiten dan wordt gedacht en of de regering hier voorbeelden van kan geven. Ook de leden van de D66-fractie lezen in het wetsvoorstel dat er nog onduidelijkheid is over welke invulling in de toekomst aan de doelstellingen van het verdrag zal worden gegeven en vragen aan welke andere activiteiten op het gebied van terrorisme en nationale veiligheid kan worden gedacht.

Ik kan deze leden antwoorden dat er op dit moment geen concrete gedachten bestaan over 'andere' activiteiten die door artikel 2, onderdeel g, in beginsel mogelijk worden gemaakt. Derhalve kunnen daarvan op dit moment geen voorbeelden worden gegeven. Met het artikel is beoogd om de versterking en uitbouw van wetenschappelijke samenwerking tussen de beide verdragspartijen ook met behulp van andere activiteiten die kunnen aanhaken bij toekomstige ontwikkelingen, mogelijk te maken. Indien voor dergelijke andere activiteiten aanleiding wordt gezien, zal die samenwerking allereerst in een projectakkoord worden vastgelegd, dat wordt gesloten tussen het Ministerie van VenJ en het Department of Homeland Security. Verder kunnen ter ondersteuning daarvan contracten worden aangegaan, die eveneens worden getoetst door het Ministerie van VenJ en het DHS. Ook hier geldt derhalve dat aan Nederlandse zijde uiteindelijk de Minister van Veiligheid en Justitie beslist over onder meer het al dan niet sluiten van projectakkoorden.

De leden van de CDA-fractie constateren dat het verdrag tot stand is gekomen naast en als aanvulling op de al bestaande kaders voor samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie in EU-verband. Sinds november 2010 bestaat de Uitvoeringsovereenkomst tussen de Europese Commissie en de regering van de Verenigde Staten inzake samenwerkingsactiviteiten op het gebied van onderzoek naar de binnenlandse en civiele veiligheid. Deze leden vragen tot welke resultaten deze uitvoeringsovereenkomst heeft geleid en wat de meerwaarde is van het onderhavige bilaterale verdrag tussen Nederland en de Verenigde Staten ten opzichte van deze uitvoeringsovereenkomst.

Tot op heden is er geen invulling gegeven aan de mogelijkheden die de Uitvoeringsovereenkomst tussen de Europese Commissie en de regering van de VS biedt. Hoewel er wel ideeën zijn gewisseld tussen beide partijen, blijkt het vormgeven van concrete samenwerking te ingewikkeld. Daarbij is er tussen de partijen geen overeenstemming over intellectuele eigendom, informatie-uitwisseling en -beveiliging. Tevens heeft de EU een eigen onderzoeksagenda, waarin nationale projecten vanuit de lidstaten niet kunnen worden opgenomen. Bij samenwerking met derde landen als in dit geval met de VS kan Nederland daarentegen de samenwerking zelf vormgeven en zelf beslissen over thema's en projecten die zullen worden uitgewerkt.

De leden van de D66-fractie vragen de regering op welke manier dit verdrag invloed kan hebben op een eventuele samenwerking tussen de Nederlandse en Amerikaanse veiligheidsdiensten. In antwoord op deze vraag van de leden van de D66-fractie kan worden medegedeeld dat het verdrag de samenwerking tussen publieke en private kennisinstituten op het gebied van wetenschappelijk-technologisch onderzoek zal versterken, en daarmee naar verwachting een bijdrage zal leveren aan de verbetering van de kennis over de nationale en civiele veiligheid, maar geen betrekking heeft op mogelijke samenwerking tussen de Nederlandse en Amerikaanse veiligheidsdiensten.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen om een toelichting op de reikwijdte van het soort onderzoeken dat onder dit verdrag bilateraal uitgevoerd kan worden. Zij constateren dat er een link wordt gelegd met cybersecurity, terrorisme en forensisch onderzoek. De indruk is dat het verdrag uitsluitend draait om wetenschappelijk onderzoek en dat er dus geen verband is met strafrechtelijke onderzoeken en de Amerikaanse antiterrorismewetgeving.

De regering kan dit bevestigen. Zoals de betrokken leden terecht constateren, worden projectakkoorden aangegaan voor activiteiten op het gebied van wetenschap en technologie die bijdragen aan de innovatie van en de capaciteiten op het gebied van de nationale en civiele

veiligheid van beide partijen. Er is geen verband met strafrechtelijke onderzoeken en de Amerikaanse antiterrorismewetgeving.

Daarnaast vragen voornoemde leden om een toelichting op de voorbeelden zoals genoemd in voetnoot één van de memorie van toelichting om een beter beeld te krijgen van de reikwijdte van het verdrag. Wat zijn de concrete onderzoeksvragen die zijn opgenomen in de vier contracten die tot nu toe zijn gesloten?

In de memorie van toelichting zijn de projecten genoemd waarvoor tot dan toe projectakkoorden waren gesloten. Inmiddels zijn ook nieuwe samenwerkingsactiviteiten opgezet. In reactie op de vraag van de leden van de ChristenUnie-fractie geef ik hieronder een overzicht van de (onderzoeks)projecten waarvoor tot op heden projectakkoorden zijn overeengekomen.

Overzicht van ondertekende Project Akkoorden (Project Arrangements - PA's) en de bijbehorende Technical Annexes (TA's)

PA 1: Cybersecurity (DHS en VenJ):

- TA 1: Reducing the Challenges to Making Cyber Security Investments in the Private Sector (University of Maryland). Getekend op 15 mei 2013.

Doelstelling: De doelstelling van het project is om, door beter te begrijpen welke uitdagingen er zijn in relatie tot het investeren in cybersecurity in de private sector, met aanbevelingen te komen om het passende niveau van cybersecurity investeringen door private partijen te faciliteren. De nadruk ligt op bedrijven die eigenaren zijn of gebruik maken van systemen die deel uitmaken van de nationale kritieke infrastructuur. Er zal een conceptueel framework worden ontwikkeld voor het doen van cybersecurity investeringen. Omdat cybersecurity investeringen concurreren met andere investeringsmogelijkheden, moeten ze worden gerechtvaardigd door te laten zien dat de voordelen opwegen tegen de kosten.

De looptijd van dit project is tot uiterlijk 30 juni 2016.

V&J draagt in 2013 bij voor een bedrag van \$50.000. Naast Nederland investeert Zweden in dit onderzoek.

Stand van zaken: Resultaten zijn gepubliceerd in artikelen in wetenschappelijke tijdschriften en gepresenteerd tijdens de NCSC One Conference in april 2015 in Den Haag.

- TA 2: Improving Cyber Security Incident Response Teams Skills, Dynamics and Effectiveness (Dartmouth College). Getekend op 15 mei 2013.

Doelstelling: De doelstelling van dit onderzoeksproject is om met aanbevelingen te komen om de vaardigheden, dynamiek en effectiviteit van Cyber Security Incident Response Teams (CSIRTs) te verbeteren. Resultaten van het onderzoek zijn onder meer een beschrijving van de noodzakelijke kennis, vaardigheden en capaciteiten voor sleutelrollen binnen CSIRTs en hulpmiddelen die bij de besluitvorming kunnen worden ingezet teneinde een cybersecurity incident te verhelpen.

De looptijd van dit project is tot uiterlijk 30 juni 2016.

V&J draagt in 2013 bij aan het project voor \$100.000 en in 2014 voor een bedrag van in \$125.000 (totaal \$225.000). Naast Nederland investeert Zweden in dit onderzoek. Voor dit onderzoek zijn door Nederland onderzoeksvragen toegevoegd om de relevantie voor Nederland te optimaliseren.

Stand van zaken: Dit project is bijna afgerond. Onderzoekers hebben in Nederland enkele Computer Emergency Response Teams (CERTs) voor dit onderzoek geïnterviewd waaronder het NCSC. Resultaten zijn gepubliceerd in artikelen in wetenschappelijke tijdschriften en gepresenteerd tijdens de NCSC One Conference in april 2015 in Den Haag.

- **TA 3:** Modeling of Internet Attacks (Oak Ridge National Laboratory). Getekend op 15 mei 2013.

Doelstelling: De doelstelling van dit onderzoeksproject is de bestrijding van internetaanvallen te bevorderen door inzichtelijk te maken (te visualiseren) wat serieuze internetaanvallen zijn en welke dreigingen op sociale media worden geuit. Gestreefd wordt naar de ontwikkeling van een platform waarin contextuele gegevens van verschillende bronnen kunnen worden verzameld en ingedeeld. Dit kan analisten ondersteunen in het sneller kunnen plaatsen van de grote hoeveelheden cybersecuritydata die ze voorbij zien komen.

De looptijd van dit project is tot uiterlijk 30 juni 2016.

V&J draagt in 2014 bij voor een bedrag van \$25.000 en in 2015 voor een bedrag van \$150.000 (totaal \$175.000). Naast Nederland investeert Canada in dit onderzoek.

Stand van zaken: Resultaten zijn gepubliceerd in artikelen in wetenschappelijke tijdschriften.

PA 2: Cyberforensics (DHS en VenJ):

- **TA 1:** Operating System Agnostic Memory Analysis ("mammal"). Getekend op 15 mei 2013.

Doelstelling: Met een mammal library is het mogelijk om de inhoud van computergeheugens om te zetten in doorzoekbare data en informatie ten behoeve van strafrechtelijk onderzoek. Het doel is het gezamenlijk verder ontwikkelen van de library voor een betere ondersteuning van diverse systemen in de toekomst.

Stand van zaken: Het project is afgerond in december 2014 en er is een geactualiseerd instrument beschikbaar. De bijdrage vanuit DHS was: \$141.342.

PA 3: Forensic Security Matters (DHS en VenJ)

- **TA 1:** 'Ink aging'. Getekend op 19 mei 2014.

Doelstelling: Het project behelst een proefneming die wordt verricht door DHS en waarvan de uitkomsten worden gevalideerd door het NFI. Dit moet leiden tot een nieuwe, wetenschappelijk gevalideerde, methode die in de dagelijkse praktijk bij strafrechtelijk forensisch onderzoek kan worden ingezet.

Stand van zaken: Het project is in uitvoering. De eerste fase vindt plaats bij DHS/USSS en loopt tot en met 2015. De tweede fase loopt tot en met 2016. Overeengekomen is dat de partijen zelf de kosten dragen.

PA 4: Explosives research, development, testing and evaluation (DHS en VenJ)

- **TA 1:** Remote explosives scent tracing. Getekend op 13 maart 2014.

Doelstelling: Het betreft een explosievendetectie techniek voor het screenen van vracht (Cargo) op luchthavens, die wel door de Europese Commissie wordt erkend maar (nog) niet door de VS. De testreeks is afgerond. De resultaten zijn aangeboden aan DHS en V&J. De kosten van het project zijn gedragen door DHS en KLM. De Koninklijke Marechaussee en Menzies Aviation hebben het uitvoeren van de test in Nederland (Schiphol) mogelijk gemaakt.

Stand van zaken: Het project is afgerond.

PA 1- Vervolg: Cybersecurity (DHS, VenJ en NWO)

- **TA 4:** Malware on Smartphones: Collection, Analysis and Defensive Measures (University of California Santa Barbara, Vrije Universiteit Amsterdam)
Getekend op 19 mei 2014.

Doelstelling:

Er wordt veel gesproken over de groei van kwaadaardige software (malware) op smartphones, maar bijna alle informatie is anekdotisch. In tegenstelling tot de wereld van pc's is er eigenlijk maar weinig bekend over hoe malware op smartphones werkt, hoe het

zich verspreidt, hoe geavanceerd het nu is, maar ook hoe geavanceerd het kan worden. In het voorgestelde onderzoekproject wordt geavanceerde malware op smartphones onderzocht en wordt gezocht naar manieren om malware in een vroeg stadium te detecteren en te stoppen. Hiervoor zullen nieuwe analysetechnieken nodig zijn. Het probleem wordt aangepakt vanuit de kennis van de twee betrokken onderzoeksgroepen: de UCSB groep (VS) heeft uitgebreide ervaring in statische analyse, terwijl de groep in Amsterdam een lange staat van dienst in dynamische analyse heeft.

De looptijd van dit project is tot uiterlijk 19 mei 2018.

VenJ draagt een bedrag van € 75.581 bij, en NWO het overige bedrag, van het totale budget van € 244.600 voor het Nederlandse deel van het onderzoek.

Stand van zaken: Doelstelling en voortgang van het onderzoek zijn gepresenteerd tijdens de NCSC One Conference in april 2015 in Den Haag. De samenwerking heeft ook geleid tot de gezamenlijke publicatie van een paper over Andrubis, waaraan behalve de VU en UCSB ook de TU van Wenen heeft bijgedragen. Andrubis is het platform waar onderzoeksresultaten uit statische analyse (UCSB) en dynamische analyse (VU) samenkomen. UCSB heeft ook het platform zelf zodanig verbeterd dat analyses van smartphone applicaties gemakkelijker kunnen worden uitgevoerd.

- TA 5: In-depth Defense of Supervisory Control and Data Acquisition (SCADA) and Industrial Control Systems (University of Illinois, Technische Universiteit van Eindhoven). Getekend op 21 november 2014.

Doelstelling:

Het is bekend dat gerichte, netwerk-gebaseerde aanvallen (zoals Stuxnet) een aanhoudende bedreiging vormen. De aanwezige beveiligingsoplossingen kunnen hier helaas geen adequate reactie op geven. Dit onderzoekproject is gericht op het ontwikkelen van een compleet nieuwe technologie op gebied van opsporing en bestrijding van gerichte, netwerk-gebaseerde aanvallen op industriële- en SCADA-systemen door een overbrugging te creëren tussen de bottom-up-learning gebaseerde aanpak, ontwikkeld aan de Universiteit van Twente, en de top-down specificatie-gebaseerde aanpak, ontwikkeld aan de Universiteit van Illinois.

De looptijd van dit project is tot uiterlijk 21 november 2018.

VenJ draagt een bedrag van € 76.014 bij, en NWO het overige bedrag, van het totale budget van € 247.600 voor het Nederlandse deel van het onderzoek.

Stand van zaken: Het onderzoeksteam heeft het eerste deel van het project al uit kunnen voeren. In een schriftelijke technische rapportage is de grondslag gelegd voor een nieuw anomalie-gebaseerd Intrusion Detection System (IDS) voor industriële controlesystemen. In de komende maanden zal dit framework worden gebruikt als basis waarin de door de Universiteit van Illinois ontwikkelde aanpak zal worden geïntegreerd.

- TA 6: Increasing the Impact of Voluntary Action against Cybercrime (Southern Methodist University, TU Delft). Getekend op 19 mei 2014.

Doelstelling: Gedecentraliseerde en grensoverschrijdende architectuur van het internet vereist dat verdedigers met elkaar samenwerken ter bestrijding van cybercrime. Veelal wordt die samenwerking gezocht doordat een partij een melding maakt van misbruik bij de beheerders van een netwerk of dienst waar dat misbruik is gelokaliseerd. Die meldingen kunnen allerlei vormen aannemen: van persoonlijke berichten tot grootschalig geautomatiseerde gegevensstromen, van opgedrongen aan de beheerder tot door de beheerder zelf opgevraagd, van uitgebreide technische diagnoses tot kernachtige mededelingen. Dit project gaat deze meldingsmechanismen in kaart brengen en hun effectiviteit empirisch vaststellen, mede door een quasi-experimentele benadering. Dit alles zou bestrijders van cybercrime in staat moeten stellen om effectiever vrijwillige medewerking te kunnen organiseren.

De looptijd van dit project is tot uiterlijk 19 mei 2018.

VenJ draagt een bedrag van € 68.783 bij, en NWO het overige bedrag, van het totale budget van € 222.600 voor het Nederlandse deel van het onderzoek.

Stand van zaken: Er is een conceptueel kader ontwikkeld voor het rapporteren van misbruik van infrastructuur, evenals een taxonomie voor verschillende vormen van misbruik. Gewerkt wordt aan een gezamenlijke publicatie voor een wetenschappelijk tijdschrift. Samen met een non-profit anti-malware organisatie is een experiment uitgevoerd waarin is gekeken naar de rol die de reputatie van de melder van misbruik heeft op het 'schoonmaken' van besmette websites. De resultaten hiervan zijn beschreven in een paper dat bij de Workshop on the Economics of Information Security (WEIS 2015), die in juni 2015 zal plaatsvinden in Delft, zal worden gepresenteerd.

De aan het woord zijnde leden van de ChristenUnie-fractie vragen de regering nader in te gaan op dit wetsvoorstel in het licht van de recente nationale en internationale debatten over de werkwijze van de inlichtingendienst NSA. Deze leden vragen in dit kader of er voldoende waarborgen zijn dat informatie niet op een andere wijze dan voor het beoogde doel kan worden gebruikt of dat via de wetenschappelijke samenwerking ook (makkelijker) toegang kan worden verkregen tot andere informatie. Voorts vraagt de ChristenUnie-fractie zich af hoe het toezicht is geregeld bij de gezamenlijke onderzoeken die dit wetsvoorstel mogelijk maakt.

In antwoord op deze vragen merk ik op dat samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie teneinde tot innovaties te komen die bij kunnen dragen aan nationale en civiele veiligheid alleen mogelijk is op basis van vertrouwen. Er is geen ultieme garantie te geven dat informatie niet ook voor een ander doel wordt gebruikt dan was beoogd. Daarbij geldt steeds dat alle activiteiten zijn gebaseerd op projectakkoorden die worden gesloten tussen het Ministerie van VenJ en het DHS, die voorwaarden over onder meer het gebruik van informatie bevatten, en ter ondersteuning waarvan contracten kunnen worden aangegaan die eveneens worden getoetst door het Ministerie van VenJ en het DHS. Het toezicht is ingevolge het verdrag belegd bij de "uitvoerende agenten" aan beide zijden (artikel 4). Aan Amerikaanse zijde is dat de Onderminister voor Wetenschap en Techniek van het DHS. Aan Nederlandse zijde is dat, als gezegd, de Minister van Veiligheid en Justitie. De uitvoerende agenten wijzen vervolgens een beheerder aan die verantwoordelijk is voor het dagelijks beheer van het verdrag en voor het toezicht op de samenwerkingsactiviteiten. Lopende het onderzoek leggen de deelnemers regelmatig verantwoording af aan deze beheerders. Verder zijn de uitvoering en de afronding van de projecten voorwerp van regulier overleg in de bijeenkomsten van beheerders (agreement managers).

3. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 2

De leden van de SP-fractie merken op dat het verdrag ruimte biedt om ook bij andere door de verdragspartijen vast te stellen activiteiten op het gebied van terrorismebestrijding en binnenlandse veiligheid samen te werken. Welke invulling in de toekomst hieraan zal kunnen worden gegeven is voorsnog onduidelijk, constateert de Afdeling advisering van de Raad van State volgens deze leden terecht. Kan de regering aangeven wat voor activiteiten dit zouden kunnen zijn en met welke reikwijdte? Zijn er al concrete voornemens bij de regering om gebruik te maken van artikel 2, onderdeel g en zo ja, hoe zien die voornemens er uit? Deelt de regering de mening van de leden van de SP-fractie dat indien gebruik gemaakt wordt van onderdeel g van artikel 2, de regering de Kamer hiervan op de hoogte moet stellen en het voorstel aan de Kamer voor moet leggen ter goedkeuring? Zo nee, waarom niet?

Zoals hierboven al is opgemerkt, in antwoord op vergelijkbare vragen van de fracties van de PVV en D66, merk ik op dat er op dit moment geen concrete gedachten leven over 'andere' activiteiten die door artikel 2, onder g, in beginsel mogelijk worden gemaakt. Met het artikel is beoogd om andere activiteiten op het terrein van terrorisme of nationale veiligheid niet bij voorbaat uit te sluiten en de versterking en uitbouw van de samenwerking tussen de beide verdragspartijen die aanhaken bij toekomstige ontwikkelingen op die terreinen mogelijk te maken. Indien voor een dergelijke andere activiteit gekozen wordt, zal die samenwerking eerst in een projectakkoord worden vastgelegd. Projectakkoorden worden, zoals hierboven reeds is uiteengezet, gesloten tussen het Ministerie van VenJ en het DHS. Ter ondersteuning van projectakkoorden kunnen contracten worden aangegaan, die van tevoren eveneens worden getoetst door het Ministerie van VenJ en het DHS. Aan Nederlandse zijde beslist uiteindelijk de Minister van Veiligheid en Justitie

dus over onder meer het al dan niet aangaan van projectakkoorden. Gelet op de ruimte die de bepalingen van artikel 2, onderdelen a tot en met f, geven is het niet de verwachting dat snel een beroep op artikel 2, onderdeel g, zal moeten worden gedaan. De regering deelt niet de mening van de leden van de SP-fractie dat toekomstige samenwerkingsprojecten die op basis van artikel 2, onderdeel g, zouden plaatsvinden aan parlementaire goedkeuring onderworpen zouden moeten zijn. De regering is van opvatting dat de gebruikelijke parlementaire controle volstaat.

Artikel 10

De leden van de SP-fractie merken op dat afspraken over financiering worden gemaakt voorafgaand aan de start van een samenwerkingsactiviteit. Er kan voor verschillende wijzen van financiering gekozen worden. De regering noemt als mogelijkheid dat beide landen een evenredig deel financieren, maar ook dat één land een samenwerkingsactiviteit volledig financiert en het andere land personeel of materieel ten behoeve van een samenwerkingsactiviteit beschikbaar stelt. Deze leden vragen of ook naar inwoneraantal of percentage van het overheidsbudget bekostigd kan worden, gelet op het feit dat de Verenigde Staten veel groter zijn dan Nederland en dus over een ruimere begroting beschikken. Daarnaast zouden deze leden graag van de regering horen om welke bedragen het in de praktijk jaarlijks zal gaan. Hoeveel geld denkt de regering jaarlijks te gaan besteden in het kader van dit verdrag en welke investering van de Verenigde Staten staat daar tegenover?

De regering is niet voornemens om structureel extra geld vrij te maken voor projecten. Tot op heden zijn met DHS voor een aantal projecten projectakkoorden afgesloten en daarin is overeengekomen dat vanuit Nederland een financiële bijdrage wordt geleverd. Verwezen wordt naar het hierboven gegeven overzicht hiervan, in reactie op een vraag van de leden van de ChristenUnie-fractie.

De leden van de CDA-fractie vragen of er bij voorbaat een bepaald budget beschikbaar is voor de uitvoering van samenwerkingsprojecten op basis van het verdrag en zo ja, van welke omvang. De regering is niet voornemens om bij voorbaat een bepaald budget beschikbaar te stellen. Wel wordt per project nagegaan in hoeverre een financiële bijdrage aan de orde kan zijn. Voor het antwoord op deze vraag wordt verder verwezen naar het hierboven gegeven overzicht van de inmiddels afgesloten projectakkoorden, waarin ook wordt ingegaan op de daarin opgenomen bijdragen vanuit Nederland.

Artikel 11

De leden van de SP-fractie merken op dat er afspraken worden gemaakt om te voorkomen dat gerubriceerde en gecontroleerde ongerubriceerde informatie in handen komt van ongeautoriseerden of ongeoorloofd verder verspreid wordt. Het is echter niet duidelijk hoe Nederland gaat controleren dat de Verenigde Staten informatie niet uitwisselen met onbevoegde derden en andersom hoe de Verenigde Staten dit gaan controleren in Nederland. Hoe wordt toegezien dat de afspraken daadwerkelijk nagekomen worden en hoe wordt ingegrepen indien dit niet het geval is?

Het antwoord op deze vraag luidt dat, indien er van tevoren aanleiding is te veronderstellen dat er risico's zijn dat informatie met onbevoegde derden zal worden uitgewisseld, de minister van VenJ uiteindelijk niet tot ondertekening van een projectakkoord zal overgaan. Gedurende de looptijd van een project wordt in bilaterale bijeenkomsten over de voortgang van de projecten gesproken en kan zo nodig ingegrepen worden door de zogenoemde uitvoerende agenten ('executive agents') en beheerders ('agreement managers') aan beide zijden, hetgeen in het uiterste geval tot een beëindiging van het projectakkoord aanleiding zou kunnen geven.

Deze leden lezen voorts in artikel 11, vijfde lid, dat persoonsgegevens uitsluitend worden uitgewisseld indien de verdragspartijen daartoe besluiten ter ondersteuning van een projectakkoord. De regering geeft aan dat niet is voorzien dat op basis van dit verdrag regelmatig persoonsgegevens worden uitgewisseld. Voornoemde leden vinden dit te mager. Zij zijn van mening dat dit verdrag nooit een basis mag vormen om tot uitwisseling te komen van persoonsgegevens aangezien het hier gaat om een wetenschappelijke en technologische samenwerking. Persoonsgegevens horen in dat verband geen onderdeel uit te maken van dit verdrag. Waarom heeft de regering er voor gekozen toch een basis te leggen in dit verdrag voor eventuele uitwisseling van deze gegevens? Hoe kunnen persoonsgegevens een wetenschappelijk of ander doel op basis van dit verdrag dienen? Kan de regering voorbeelden geven wanneer hier volgens haar sprake van zou kunnen zijn?

Zoals hierboven ook reeds in de beantwoording van eerdere vragen van de leden van de fractie van de PvdA is opgemerkt, wordt niet voorzien dat het regelmatig zal voorkomen dat op basis van dit verdrag persoonsgegevens worden uitgewisseld. Verdragspartijen kunnen op zich echter wel besluiten tot het uitwisselen van persoonsgegevens ter ondersteuning van projectakkoorden ingevolge het verdrag (artikel 11, vijfde lid). Veelal zal het dan overigens gaan om de uitwisseling van de gegevens van personen die bij de uitvoering van een project betrokken zijn en daartoe zelf toestemming geven. Verwerking van persoonsgegevens zal uiteraard telkens, indien daartoe aanleiding bestaat, dienen te geschieden in overeenstemming met het bepaalde in wet- en regelgeving, met name de Wet bescherming persoonsgegevens. Wordt verwerking van persoonsgegevens in het kader van een project voorzien, dan zal daaraan voorafgaand in kaart worden gebracht welke risico's er zijn en worden getoetst of aan genoemde wet- en regelgeving kan worden voldaan. Mocht dat ten aanzien van een projectvoorstel niet het geval blijken te zijn, dan zal de Minister van Veiligheid en Justitie ertoe besluiten daarvoor geen projectakkoord te sluiten of dit zodanig aan te passen dat er geen persoonsgegevens worden uitgewisseld.

Deze leden zouden graag zien dat dit vijfde lid alsnog geschrapt wordt uit het verdrag. Heeft de regering die onderhandelingsruimte nog met de Verenigde Staten en zo ja, is zij bereid dit te doen? Gelet op de hierboven weergegeven uitgangspunten met betrekking tot de uitwisseling van persoonsgegevens in het kader van mogelijke projecten, meer in het bijzonder dat de regering geen projectakkoorden zal sluiten die niet overeenstemming zijn met het bepaalde in de bepalingen van de Wet bescherming persoonsgegevens, acht de regering een onderhandeling over het vijfde lid van artikel 11 niet opportuun.

De leden van de CDA-fractie vragen of de beveiligingsambtenaar van het Ministerie van Veiligheid en Justitie de enige beveiligingsautoriteit is voor de begeleiding van de implementatie van en toezicht op de naleving van de overeengekomen beveiligingsregelingen betreffende de uitwisseling van informatie, apparatuur en materialen. Ook vragen zij hoe de functie van deze beveiligingsambtenaar zich verhoudt tot die van de in artikel 4 respectievelijk artikel 5 genoemde 'uitvoerende agent' respectievelijk 'beheerder'. Voorts vragen deze leden of er bij het toezicht op de juiste naleving van de verdragsbepalingen inzake het uitwisselen van persoonsgegevens een rol is weggelegd voor het College bescherming persoonsgegevens.

Mijn antwoord op deze vragen is als volgt. In het verdrag zijn drie functies vastgelegd, te weten de 'uitvoerende agent' (de eerst verantwoordelijke voor het toezicht op de samenwerkingsactiviteiten), de 'beheerder' en de 'beveiligingsautoriteit'. De uitvoerende agent (artikel 4) is verantwoordelijk voor de algehele implementatie van het verdrag. Hij houdt zich niet bezig met het dagelijks beheer van het verdrag, dat is de taak van de beheerder. De uitvoerende agent neemt de belangrijkste besluiten over de uitvoering van het verdrag zoals over de start van specifieke projecten. In de VS is deze rol toebedeeld aan de Onderminister voor Wetenschap en Techniek van het DHS. In het verdrag is deze functie voor Nederland neergelegd bij de Minister van Veiligheid en Justitie, die de functie delegeert aan de Secretaris-Generaal. De beheerder (artikel 5) is het eerste aanspreekpunt voor het dagelijks beheer van het verdrag en houdt het overzicht over en monitort de uitvoering van de (onderzoeks)projecten die uit hoofde van het verdrag worden verricht. In Nederland wordt de functie van de beheerder ingevuld door de directeur van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) in nauw overleg met de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). De taak van de beveiligingsautoriteit voor begeleiding van de implementatie en toezicht op naleving van de overeengekomen beveiligingsregelingen is belegd bij het Bureau Beveiligingsautoriteit van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Veiligheid en Justitie.

Dit sluit ook aan bij de taken en verantwoordelijkheden die de beveiligingsambtenaar op grond van het Besluit Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst Bijzondere Informatie 2013 heeft ten aanzien van gerubriceerde informatie binnen het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Het College bescherming persoonsgegevens is ingevolge artikel 51 van de Wet bescherming persoonsgegevens belast met toezicht en handhaving van de wetgeving inzake verwerking van persoonsgegevens. Daarmee houdt dit College ook toezicht op de verwerking van persoonsgegevens in het kader van samenwerkingsactiviteiten onder dit verdrag.

De leden van de D66-fractie lezen in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat, indien vragen bestaan over de wijze waarop van Nederlandse zijde verstrekte persoonsgegevens worden verwerkt, ervoor wordt gekozen om geen persoonsgegevens uit te wisselen. Deze leden vragen of het klopt dat onder vragen ook de situatie wordt verstaan waarin (bijna) vaststaat dat uitgewisselde gegevens onrechtmatig verwerkt worden. Zo nee, wat wordt hier dan onder verstaan?

Het antwoord op deze vraag luidt bevestigend. Vanzelfsprekend zal de Minister van VenJ niet meewerken aan de onrechtmatige verwerking van wat voor gegevens dan ook, in het bijzonder van persoonsgegevens. In dergelijke gevallen besluit de minister dan ook het desbetreffende projectakkoord niet te sluiten dan nadat er zekerheid is verkregen dat er geen persoonsgegevens worden uitgewisseld. Wij verwijzen de leden voorts graag naar de antwoorden die hierboven zijn gegeven op de vragen van de leden van de SP-fractie en van de PvdA-fractie inzake de uitwisseling van persoonsgegevens.

Artikel 13

De leden van de SP-fractie merken op dat publicatie van onderzoeksresultaten in beginsel wordt nagestreefd om verder onderzoek in de publieke of private sector te stimuleren. Indien de andere partij te kennen geeft niet akkoord te gaan met enige vorm van openbaarmaking zal hiertoe niet worden overgegaan dan nadat overeenstemming is bereikt over de voorwaarden waaronder tot openbaarmaking overgegaan kan worden. Deze leden vragen wat er gebeurt als die overeenstemming niet wordt bereikt. Klopt de conclusie dat er dan dus geen sprake zal zijn van openbaarmaking van de informatie?

In antwoord op deze vragen merk ik op dat het uitgangspunt is dat openbaarmaking van onderzoeksresultaten plaatsvindt, immers daarmee wordt verdere ontwikkeling van wetenschap en technologie bevorderd. Projectpartijen kunnen wel nadere afspraken maken over de openbaarmaking. Er zijn situaties denkbaar waarin het vanwege bezwaren van een partij nodig zal zijn om nader te overleggen om te komen tot overeenstemming over de voorwaarden voor dan wel de termijn van de openbaarmaking van onderzoeksresultaten. Naar verwachting zal er altijd een modus worden gevonden om tot openbaarmaking in een voor beide partijen passende vorm over te gaan.

Artikel 20

De leden van de SP-fractie en van de CDA-fractie constateren dat ingevolge artikel 20, tweede lid, van het verdrag vanaf 29 november 2012 al voorlopig wordt toegepast. De Afdeling advisering van de Raad van State was kritisch op dit besluit. Voorlopige toepassing houdt in dat een verdrag al wordt toegepast voordat het in werking treedt. Hiervoor wordt onder meer gekozen wanneer parlementaire goedkeuring niet kan worden afgewacht. Die uitzondering, die hier aan de orde is, vraagt om een bijzondere rechtvaardiging. De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de aangevulde motivering van de regering om het verdrag al in werking te stellen voordat de Kamer hierover heeft kunnen besluiten. Zij vragen of deze redenen wel zwaarwegend genoeg zijn om de rechten van het parlement te passeren. Hoe was onze nationale veiligheid in gevaar gekomen als eerst behandeling in de Kamer was afgewacht? Welke kritische en noodzakelijke verbeteringen zijn nu doorgevoerd die niet mogelijk waren geweest als dit verdrag niet vroegtijdig in werking was getreden? Welke concrete projecten en samenwerkingsactiviteiten zijn sinds 29 november 2012 in gang gezet en welke belangen waren daarbij groter dan de grondwettelijke bevoegdheid van de Staten-Generaal om verdragen goed te keuren voordat het Koninkrijk daaraan wordt gebonden? De aan het woord zijnde leden van de CDA-fractie vragen of concrete voorbeelden kunnen worden gegeven van behaalde voordelen, dit omdat gesteld wordt dat er voordelen voortvloeien betreffende verbetering van de kennispositie van Nederland, de veiligheid van Nederland en kostenbesparingen.

Het antwoord van de regering op deze vragen is als volgt. De hoofdregel luidt dat eerst uitvoering aan de bepalingen van een verdrag kan worden gegeven nadat een wetsvoorstel tot goedkeuring daarvan door de Staten-Generaal is aangenomen en daarna het verdrag door het Koninkrijk is geratificeerd. Echter, in het verdrag is voorlopige toepassing mogelijk gemaakt (artikel 20, tweede lid). Vóór de ondertekening van het verdrag waren er reeds contacten tussen Nederland en de Verenigde Staten op het gebied van cyberveiligheid en forensische samenwerking. Toen is gebleken dat enkele onderzoeksvoorstellen met name op het gebied van cybersecurity, cyberforensics en forensische samenwerking een positieve werking zouden hebben op de positie van Nederland op de onderzoeksmarkt, is een zorgvuldige afweging gemaakt of in deze specifieke gevallen gebruik zou moeten worden gemaakt van de mogelijkheid om voorlopige toepassing te geven aan het verdrag. Vanwege de gunstige kansen die er voor Nederland lagen is tot de slotsom gekomen dat in deze gevallen de voorlopige toepassing de beste keuze was en is de Tweede Kamer daarover bij brief van 16 november 2012 (Kamerstukken II 2012/13, 26 643, nr. 259) en bij brief van 7 december 2012 (Kamerstukken II 2012/13, 33 502, nr.1) geïnformeerd. Het was volgens de regering ongewenst dat Nederland reeds de toegang zou missen tot relevante onderzoeksresultaten en in het verlengde hiervan belangrijke kansen tot samenwerking met toonaangevende Amerikaanse partners zou verliezen, met nadelige gevolgen voor de kennispositie

van Nederland. In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel is de positie van Nederland op de onderzoeksmarkt ook al toegelicht. De ontwikkelingen binnen de technologische sectoren gaan snel, de onderzoeksagenda van kennisinstellingen en instituten staat niet stil en vanuit het perspectief van nationale en civiele veiligheid is het noodzakelijk om de kennis en kunde op dit terrein permanent te versterken. De mogelijkheden tot samenwerking met kennisinstellingen in de VS werd dan ook op het moment van de ondertekening van het verdrag –en wordt ook op dit moment – gezien als van een grote toegevoegde waarde. Door het verdrag voorlopig toe te passen kon Nederland direct inspringen op de kansen die er lagen en gebruik maken van de in de VS op dat moment aanwezige kennis en onderzoeksbudgetten.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

K.H.D.M. Dijkhoff